

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Gdańsku

LGD.411.002.02.2021

Pan
Mieczysław Struk
Marszałek Województwa Pomorskiego
Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego
w Gdańsku
ul. Okopowa 21/27
80-810 Gdańsk

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

R/21/002/LGD – Wsparcie dla rodzin przeżywających trudności w okresie pandemii COVID-19
w województwie pomorskim

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego w Gdańsku, ul. Okopowa 21/27, 80-810 Gdańsk (dalej: „Urząd”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Mieczysław Struk, Marszałek Województwa Pomorskiego, od 22 lutego 2010 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Realizacja przez Marszałka Województwa Pomorskiego zadań dotyczących udzielania pomocy dla osób i rodzin przeżywających trudności w okresie pandemii COVID-19.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2022 (do 25 marca), z wykorzystaniem danych i dowodów dotyczących zdarzeń zaistniałych przed tym okresem, które mają związek z działaniami objętymi kontrolą oraz w celach porównawczych.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Gdańsku
Kontroler	Krzysztof Kułaga, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LGD/193/2021 z 17 grudnia 2021 r.

(akta kontroli str. 1-10)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia, że Urząd prawidłowo realizował zadania związane z udzielaniem pomocy dla osób i rodzin przeżywających trudności w okresie pandemii COVID-19.

Struktura organizacyjna Urzędu oraz sporządzone zakresy czynności pracowników zatrudnionych w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej (dalej: „ROPS”) zapewniały wykonywanie powyższych zadań.

Wojewódzki program przeciwdziałania przemocy w rodzinie na lata 2021-2030 został przygotowany w badanym okresie na podstawie rzetelnych danych i analiz. Uwzględniał również specyfikę pandemii COVID-19.

Samorząd województwa pomorskiego (dalej: „Samorząd”) podejmował działania inspirujące i promujące nowe rozwiązania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie m.in. publikując na stronie internetowej ROPS i w mediach społecznościowych informacje o możliwościach uzyskania pomocy oraz przekazując środki finansowe na funkcjonowanie telefonu zaufania.

Samorząd organizował również szkolenia dla pracowników innych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Do czasu rozpoczęcia kontroli NIK, Urząd nie opracował ramowego programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowego programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, o których mowa w art. 6 ust. 6 pkt 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie³.

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623 (dalej: „ustawa o NIK”).

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Zadania dotyczące udzielania pomocy osobom i rodzinom przeżywającym trudności w okresie pandemii COVID-19, dotyczące m.in. przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz współdziałania z innymi instytucjami w tym zakresie, wykonywał ROPS, funkcjonujący jako komórka organizacyjna Urzędu. Zgodnie z regulaminem organizacyjnym Urzędu⁴, do obowiązków ROPS należała m.in.: realizacja zadań województwa w zakresie pomocy społecznej w regionie, diagnozowanie i monitorowanie wybranych problemów społecznych, sporządzanie oceny zasobów pomocy społecznej z obszaru województwa, organizacja kształcenia i szkolenie zawodowe kadr pomocy społecznej, przygotowanie i realizacja wojewódzkich programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zadania dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie wykonywało dwóch pracowników merytorycznych Referatu Koordynacji Polityki Społecznej w ROPS. Do ich obowiązków należała m.in. realizacja wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, prowadzenie procedur związanych z opiniowaniem wniosków organizacji pozarządowych o dotacje w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, a także przemocy w rodzinie, wraz z udzielaniem dotacji organizacjom, realizacja regionalnego programu „Wspólnie przeciw patologiom”, organizacja szkoleń w zakresie problemów alkoholowych i przemocy w rodzinie dla przedstawicieli różnych zawodów, inicjowanie działalności badawczej na terenie województwa związanej z diagnozą spożycia środków psychoaktywnych i ze zjawiskiem przemocy w rodzinie, opracowywanie rocznych sprawozdań z realizacji przez Samorząd ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym⁵, ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi⁶ oraz ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Zakres czynności Kierownika Referatu Koordynacji Polityki Społecznej określał m.in. nadzór nad realizacją zadań tego referatu, tj. nad opracowywaniem dokumentów strategicznych, np. wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, prowadzeniem monitoringu wdrażania dokumentów strategicznych z obszaru polityki społecznej, realizacją zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz organizacją kształcenia i szkolenia kadr pomocy społecznej.

Obsada kadrowa, uregulowania wewnętrzne i przyjęta struktura organizacyjna Urzędu, w tym ROPS-u, zapewniały w ocenie Dyrektora ROPS właściwe wywiązywanie się z realizacji powyższych zadań.

Dyrektor ROPS wyjaśniła również, iż nie identyfikowano w Urzędzie barier w związku ze zwalczaniem przemocy w rodzinie i jej zapobieganiem w latach 2019-2021.

(akta kontroli str. 11-81)

2. W badanym okresie obowiązywały dwa wojewódzkie programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie, o których mowa w art. 6 ust. 6 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, przyjęte:

- uchwałą nr 590/XXIX/13 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 kwietnia 2013 roku w sprawie uchwalenia Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata: 2013-2020, która obowiązywała do 31 grudnia 2020 r. (dalej: „Program na lata 2013-2020”),

⁴ Uchwała nr 277/33/19 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 26 marca 2019 r. w sprawie uchwalenia Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego (ze zm.).

⁵ Dz. U. z 2021 r. poz. 1956, ze zm.

⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 1119, ze zm.

- uchwałą nr 997/294/21 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 19 października 2021 r. w sprawie przyjęcia Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2030, która obowiązywała od 19 października 2021 r. (dalej: „Program na lata 2021-2030”).

(akta kontroli str. 82-218)

Program na lata 2021-2030 został przyjęty przez Zarząd Województwa w październiku 2021 r., a ROPS nie przedłożył Zarządowi w terminie do 31 grudnia 2020 r. projektu tego programu, ze względu – jak wyjaśniła Dyktor ROPS – na potrzebę uwzględnienia jego komplementarności z następującymi dokumentami strategicznymi (z uwagi na 10-letni okres obowiązywania programu): Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021⁷, uchwalonym 1 lutego 2021 r., Narodowym Programem Zdrowia na lata: 2021-2025⁸, ustanowionym 30 marca 2021 r., Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030⁹, uchwaloną 12 kwietnia 2021 r. oraz Regionalnym Programem Strategicznym w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego i wrażliwości społecznej¹⁰, przyjętym 29 lipca 2021 r. Ponadto wyjaśniła, iż w okresie, w którym nie było obowiązującego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, tj. od 1 stycznia do 18 października 2021 r., ROPS wykonywał zadania dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie na podstawie Programu Współpracy Samorządu Województwa Pomorskiego z organizacjami pozarządowymi na rok 2021¹¹, a w okresie od 31 maja tego roku również na podstawie Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2021-2030¹².

(akta kontroli str. 82-327, 386-478)

Program na lata 2013-2020 nie przewidywał działań dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie, które uwzględniałyby specyfikę pandemii COVID-19, a ROPS nie przygotował w 2020 r. projektu zmiany uchwały dotyczącej ww. programu, w celu ujęcia w nim takich działań, gdyż – jak wyjaśnił Dyktor ROPS – nie było takich rekomendacji ze strony Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej (dalej: „MRiPS”). Ponadto takie działania zostały zaplanowane i zapisane w szeregu innych dokumentów, tj.:

- Regionalnym Programie Strategicznym w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego i wrażliwości społecznej (dalej: „RPS”), przyjętym uchwałą nr 758/271/21 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 29 lipca 2021 r., który jest dokumentem realizującym Strategię Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 (dalej: „SRWP”), przyjętą uchwałą Sejmiku Województwa Pomorskiego nr 376/XXXI/21 z dnia 12 kwietnia 2021 r. Pełni ona jednocześnie funkcję Strategii Polityki Społecznej, której obowiązek opracowania przez Samorząd wynika z art. 21 pkt 1 ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej¹³ oraz innych aktów prawnych. W części diagnostycznej dokumentu określono, że w czasie pandemii COVID-19 Internet i narzędzia cyfrowe stanowią niezbędne narzędzia nauki zdalnej. Jednocześnie ich nadmierne używanie może wpływać na zaburzenie komunikacji

⁷ Uchwała nr 16 Rady Ministrów z dnia 1 lutego 2021 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021 (M. P. poz. 235).

⁸ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025 (Dz. U. poz. 642).

⁹ Uchwała nr 376/XXXI/21 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 12 kwietnia 2021 r.

¹⁰ Uchwała nr 758/271/21 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 29 lipca 2021 r.

¹¹ Udzielenie dotacji organizacjom pozarządowym w konkursie ofert na zadanie: prowadzenie działań interwencyjnych oraz realizacja programów pomocy psychologicznej i terapeutycznej dla osób doświadczających przemocy w rodzinach alkoholowych.

¹² Organizacja szkoleń dla zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

¹³ Dz. U. z 2021 r. poz. 2268, ze zm.

interpersonalnej, co ma szczególnie negatywny wpływ na dzieci i młodzież oraz funkcjonowanie społeczne osób w każdym wieku. W konsekwencji znacząco wzrasta liczba osób zagrożonych depresją oraz zaburzeniami psychicznymi, co spotęgowała także pandemia oraz wprowadzone z nią obostrzenia prowadzące do izolacji społecznej,

- Wojewódzkim Programie Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2021-2030, przyjętym uchwałą nr 437/XXXVI/21 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 27 września 2021 r., w którym m.in. wskazano na ryzyko krzywdzenia członków rodziny związane często z zaburzeniami osobowości lub chorobą psychiczną, a w konsekwencji z mniejszą zdolnością do kontrolowania wrogich uczuć i agresywnych impulsów. Wskutek pandemii COVID-19 obserwowany jest nawet kilkukrotny wzrost zapotrzebowania na świadczenia w obszarze zdrowia psychicznego. Ograniczony dostęp do pomocy psychologicznej, psychoterapeutycznej i psychiatrycznej oraz do diagnostyki i leczenia w trybie ambulatoryjnym i stacjonarnym, skutkuje stałym pogarszaniem się kondycji psychicznej społeczeństwa. Sytuacja ta, w powiązaniu z izolacją społeczną, istotnie wpływa na zwiększenie ryzyka przemocy w rodzinie.

(akta kontroli str. 82-385)

Program na lata 2021-2030 przygotowano na podstawie następujących danych i analiz:

- „Ogólnopolska diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie” - Raport Kantar Polska dla Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z 2019 r.,
- „Negatywne doświadczenia młodzieży w trakcie pandemii. Raport z badań ilościowych”, zrealizowany w 2020 r. przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę, który uwzględniał specyfikę pandemii COVID-19,
- „Analiza polskiego systemu ochrony dzieci przed krzywdzeniem”, dokonana w 2019 r. przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę,
- statystyki Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- raport z badań „Ogólnopolska diagnoza skali i uwarunkowań krzywdzenia dzieci”, zrealizowany w 2018 r. przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę,
- „Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2021 roku” Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (dalej: „PARPA”),
- dane z Komendy Wojewódzkiej Policji w Gdańsku (dalej: „KWP”),
- raport „Ocena stanu i skuteczności pomocy społecznej 2019 rok” Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku (dalej: „PUW”).

Wskazane wyżej raporty badawcze zawierały dane statystyczne: GUS, Informatora Statystycznego Wymiaru Sprawiedliwości, Prokuratury Generalnej, Komendy Głównej Policji, Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny, Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia, MRiPS, PARPA, KWP i PUW.

Ponadto Urząd posiadał raport końcowy badania „Ocena potrzeb w zakresie rozwoju usług społecznych i infrastruktury społecznej w województwie pomorskim” z 2019 r., który zawierał m.in. informacje i dane nt. zjawiska rodzin w kryzysie i doświadczających przemocy domowej.

(akta kontroli str. 158-224, 518-688, 739-1121)

W Programie na lata 2013-2020 wskazano cel główny: „ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie na terenie województwa pomorskiego” i trzy cele szczegółowe: „przeciwdziałanie występowaniu zjawiska”, „podejmowanie skutecznych interwencji” i „ograniczenie skutków przemocy w rodzinie”, z których każdy podzielono na trzy lub cztery cele operacyjne. Ponadto w programie określono szczegółowe działania

w ramach poszczególnych celów operacyjnych oraz wskaźniki ich realizacji, takie jak na przykład: liczba szkoleń, liczba osób, instytucji, samorządów korzystających z działania, czy liczba udzielonych porad.

W przypadku Programu na lata 2021-2030, jako cel główny określono: „zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w województwie pomorskim”. Wskazano również na cztery cele szczegółowe: „zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie”, „zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie”, „zwiększenie skuteczności oddziaływać wobec osób stosujących przemoc w rodzinie”, „zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług”, a w ramach trzech celów – po trzy priorytety i w ramach jednego celu – jeden priorytet. Priorytetem przypisano działania, w których wskazano zakresy interwencji i ich realizatorów. Ponadto w Programie określono wskaźniki rezultatu (np. ilość baz danych podmiotów udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie oraz wypracowanie zasad współpracy i ich aktualizacji, liczba udzielonych konsultacji, informacji w zakresie sporządzania diagnozy problemu przemocy, zasobów i potrzeb, inspirowania oraz promowanie dobrych praktyk, opracowania i realizacji programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie), częstotliwość ich pomiaru (raz w roku) i źródła danych.

W Programie na lata 2021-2030 uwzględniono m.in. promowanie rozwijania oferty pomocowej dla dzieci krzywdzonych i ich rodzin, opartej na modelu współpracy między różnymi służbami, w których dziecko poszkodowane przestępstwem i jego opiekunowie mogliby otrzymać kompleksowe wsparcie psychologiczne, prawne, medyczne i socjalne – jak wyjaśniła Dyrektor ROPS – na wzór kompleksowych ośrodków anglosaskich pn. Child Advocacy Center lub skandynawskich pn. Barnhaus.

W związku z realizacją ww. programów nie zakładano utworzenia nowych jednostek w ramach budowy systemu przeciwdziałania przemocy.

W procesie opracowania programów, oprócz pracowników ROPS i innych Departamentów Urzędu, brali udział przedstawiciele instytucji zajmujących się przemocą w rodzinie, na przykład: sądu, prokuratury, Policji, kuratorium oświaty, PUW, ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie.

(akta kontroli str. 82-224, 689-696, 1739-1742)

Wszystkie działania określone w ww. Programach były realizowane. W latach 2019-2020 w ramach realizacji Programu na lata 2013-2020 wydano 603,6 tys. zł, a w latach 2021-2022 (do 28 lutego), w ramach zadań określonych w Programie na lata 2021-2030 – 258,5 tys. zł. Wydatki sfinansowano środkami własnymi z budżetu województwa pomorskiego oraz środkami dotacji z MRiPS.

(akta kontroli str. 82-218, 697-1697)

W Programie na lata 2013-2020 wskazano, że będzie on monitorowany przez ROPS, a w programie na lata 2021-2030, że za realizację tego programu odpowiada ROPS.

ROPS sporządził sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za lata: 2019, 2020 i 2021, przy czym sprawozdanie za 2021 r. przekazano do PUW 23 lutego 2022 r., tj. 13 dni po obowiązującym terminie (do 10 lutego roku następnego). Było to spowodowane brakiem dostępu do sprawozdania w Centralnej Aplikacji Statystycznej, za pomocą której przekazuje się sprawozdanie.

(akta kontroli str. 82-218, 1698-1783)

3. Samorząd podjął w latach 2019-2022 następujące działania inspirujące i promujące nowe rozwiązania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

- 1) w Programie na lata 2021-2030 uwzględniono promowanie rozwijania oferty pomocowej dla dzieci krzywdzonych i ich rodzin, opartej na modelu współpracy między różnymi służbami, w których dziecko poszkodowane przestępstwem i jego opiekunowie mogliby otrzymać kompleksowe wsparcie psychologiczne, prawne, medyczne i socjalne pod jednym dachem, na wzór kompleksowych ośrodków anglosaskich pn. Child Advocacy Center lub skandynawskich pn. Barnhaus,
- 2) ROPS promował w mediach społecznościowych otwarcie Centrów Pomocy Dzieciom w Starogardzie Gdańskim i w Gdańsku Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę – placówek, w których dzieci pokrzywdzone przestępstwem, głównie z doświadczeniem przemocy i wykorzystywania seksualnego, otrzymują specjalistyczną, kompleksową i bezpłatną pomoc „pod jednym dachem”, zwłaszcza psychologiczną, prawną, medyczną, korzystając z „przyjaznego pokoju przesłuchań” oraz w których prowadzone są szkolenia dla profesjonalistów. Pracownik ROPS został przedstawicielem Rady Konsultacyjnej przy Centrum Pomocy Dzieciom w Gdańsku. W 2020 r. Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę otrzymała w konkursie ofert dotację w wysokości 21 tys. zł na realizację w ww. Centrum projektu „Pomosty – kompleksowa pomoc dla dzieci doświadczających przemocy i wykorzystywania seksualnego”. Konsultacje psychologiczne, prawne, psychiatryczne, psychoterapia w ramach projektu udzielane były w formie bezpośredniej lub pośredniej (zdalnej), w związku ze stanem epidemicznym COVID-19,
- 3) w latach 2019-2021 udzielono dotacji samodzielnemu publicznemu ośrodkom terapii uzależnień, których Samorząd był organem założycielskim, na następujące zadania:
 - realizację przez Wojewódzki Szpital Psychiatryczny im. prof. Tadeusza Bilikiewicza w Gdańsku Oddział Terapii Uzależnienia od Alkoholu w 2019 r. programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy w rodzinie – 4,8 tys. zł oraz w 2021 r. warsztatu „Pomoc osobie dotkniętej przemocą” – 3 tys. zł,
 - realizację w latach 2019-2020 przez Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia od Alkoholu programu terapeutycznego dla osób doświadczających przemocy w rodzinie z problemem uzależnienia (zajęcia maratonowe) – 21,6 tys. zł,
 - realizację w 2019 r. przez Centrum Zdrowia Psychicznego w Słupsku Poradnię Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia oraz Oddział Dzienny Nr 2 Uzależnienia od Alkoholu dwóch warsztatów dla osób uzależnionych i współuzależnionych „Komunikowanie się bez przemocy” – 4,8 tys. zł,
- 4) w latach 2019-2021 udzielono dotacji Centrum Praw Kobiet Oddział w Gdańsku w łącznej wysokości 33 tys. zł na realizację projektów: „Specjalistyczne wsparcie dla członków rodzin osób z problemem alkoholowym”, „PoMOC dla członków rodzin z problemem alkoholowym oraz dla osób doświadczających przemocy w rodzinach alkoholowych”. Konsultacje psychologiczne, prawne, psychiatryczne, socjalne w ramach projektów realizowanych w latach 2020-2021 udzielane były w formie bezpośredniej lub pośredniej (zdalnej) w związku ze stanem epidemicznym COVID-19. ROPS promował na stronie internetowej rops.pomorskie.eu i w mediach społecznościowych bezpłatne wsparcie udzielane przez Fundację na rzecz mieszkańców województwa pomorskiego,
- 5) w latach 2019-2021 udzielono dotacji Polskiemu Towarzystwu Pomocy Telefonicznej w łącznej wysokości 34,2 tys. zł na poradnictwo specjalistyczne osobom w kryzysie, w tym doświadczającym przemocy domowej, poprzez Telefon Zaufania „Anonimowy Przyjaciel” oraz poprzez Internetowy Telefon Zaufania,

- 6) w 2021 r. Stowarzyszenie Integracji Społecznej Klub Abstynenta „Przyszłość” otrzymało dotację w wysokości 7 tys. zł na realizację projektu „Program psychoedukacyjny i rozwojowy dla osób doświadczających przemocy w rodzinie w roku 2021”,
- 7) ROPS promował na stronie internetowej rops.pomorskie.eu i w mediach społecznościowych następujące inicjatywy:
- konkurs Europejskiej Sieci Zapobiegania Przemocowości o Europejską Nagrodę w Dziedzinie Zapobiegania Przemocowości na najlepszy projekt ukierunkowany na rozpoznawanie przemocy wśród nieletnich, diagnozowanie sytuacji związanych z przemocą oraz podejmowanie działań prewencyjnych ukierunkowanych na zapobieganie temu zjawisku,
 - „Twój Parasol” – aplikacja mobilna udostępniana przez Commoditech Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie, której patronowała Policja. Dzięki niej osoby narażone na sytuacje związane z przemocą w rodzinie mogły uzyskać wsparcie i informacje. Aplikacja, która zapewniała dyskrecję użytkownikom, umożliwiała: dostęp do materiałów edukacyjnych, do bazy organizacji oferujących wsparcie, przesyłanie informacji o zdarzeniach przemocowych, kontakt z wcześniej skonfigurowanym adresem email lub szybkie wybieranie telefonu alarmowego,
 - I i II Pomorski Tydzień „Białej Wstążki” w dniach 1-7 grudnia 2020 r. oraz 1-7 grudnia 2021 r., którym patronował Marszałek Województwa Pomorskiego – w nawiązaniu do największej na świecie kampanii mająca na celu zatrzymanie przemocy wobec kobiet. Głównym celem kampanii było wyrażenie sprzeciwu wobec przemocy w stosunku do kobiet oraz deklaracja o reagowaniu na przemoc. Kampania prowokowała do dyskusji na temat przemocy wobec kobiet oraz wspierała przedsięwzięcia na rzecz jej przeciwdziałania.

W związku z pandemią COVID-19 na stronie internetowej: rops.pomorskie.eu i w mediach społecznościowych, jak wyjaśniła Dyrektorka ROPS, opublikowane zostały rekomendacje MRiPS dotyczące działania zespołów interdyscyplinarnych, grup roboczych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie i realizacji procedury „Niebieskie Karty” oraz informacja Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom (wcześniej PARPA) dla placówek świadczących pomoc m.in. osobom uwikłanym w przemoc, o możliwości finansowania z programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych zakupu sprzętu do pracy zdalnej, oprogramowania, opłacenia pracy informatyka i działań informacyjnych w mediach, zakupu środków ochrony osobistej dla placówek świadczących pomoc poprzez kontakt osobisty.

(akta kontroli str. 76-81, 158-218, 697-738, 1479-1656)

4. Do czasu rozpoczęcia kontroli NIK, Urząd nie opracował ramowego programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowego programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, o których mowa w art. 6 ust. 6 pkt 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

(akta kontroli str. 219-224, 1859-1908)

5. Samorząd organizował w latach 2020-2021 szkolenia dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie:

– w 2020 r.:

- a) cztery trzydniowe szkolenia pt. Reagowanie zespołu interdyscyplinarnego w sytuacjach trudnych (przemoc, dyskryminacja, nadużycia, mobbing, przymus leczenia, uczestnictwo w terapii) dla gminnych zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie z terenu województwa pomorskiego, w których wzięło udział 56 osób;

- b) trzy jednodniowe szkolenia dla naczelników wydziałów prewencji komend miejskich/powiatowych Policji województwa pomorskiego w zakresie nadzoru nad realizacją zadań zgodnie z: ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”¹⁴, wytycznymi nr 2 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 grudnia 2011 r. w sprawie sposobu postępowania policjantów podczas realizacji procedury „Niebieskie Karty”¹⁵, decyzją nr 43 Komendanta Głównego Policji w sprawie zbioru danych osobowych przetwarzanych w ramach realizowanej przez Policję procedury Niebieskie Karty, ustawą o zmianie ustawy kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, nowelizującą m.in. przepisy o Policji, w których wzięły udział 52 osoby;
- w 2021 r.:
 - a) cztery trzydniowe szkolenia pt. Strategie wspierające pracę z osobami uzależnionymi lub uwikłanymi w przemoc – dialog motywujący i model osobowości według Roberta Dilta dla gminnych zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie pomorskim, w których udział wzięło 57 osób;
 - b) dwa trzydniowe szkolenia pt. Praca zespołu interdyscyplinarnego i grup roboczych z osobami stosującymi przemoc w rodzinie dla członków gminnych zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie z terenu województwa pomorskiego, w których wzięły udział 32 osoby;
 powyższe szkolenia nie uwzględniały specyfiki okresu pandemii COVID-19;
- w 2022 r. planowane było przeprowadzenie szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, w tym dla gminnych zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz dla gminnych komisji ds. rozwiązywania problemów alkoholowych, a także realizacja specjalistycznych szkoleń umożliwiających uzyskanie certyfikatu specjalisty w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Jednocześnie w ramach projektu „Partnerstwo dla rodziny”, realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020, w 2021 r. odbyło się szkolenie „Wczesne wykrywanie/rozpoznawanie syndromów dziecka krzywdzonego. Dziecko jako ofiara przemocy – diagnoza i forma pomocy” skierowane do pracowników i przedstawicieli instytucji oraz służb zaangażowanych w realizację zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (25 uczestników). Powyższe szkolenie nie uwzględniało specyfiki dotyczącej pandemii COVID-19. Jak wyjaśniła Dyrektor ROPS, kolejna edycja szkoleń stacjonarnych (dwa i trzydniowych), której rozpoczęcie zaplanowano na I półrocze 2022 r., w większości tematów uwzględnia ww. okoliczności.

(akta kontroli str. 1784-1858)

6. Dyrektor ROPS wyjaśniła, że od początku pandemii COVID-19 była w stałym kontakcie z Wojewódzkim Koordynatorem Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, który monitoruje aktualną sytuację dotyczącą tego problemu w regionie. Z informacji od Koordynatora wynikało, że stale działały oba Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, oferujące schronienie osobom doświadczającym przemocy. Wszystkie zespoły interdyscyplinarne ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie otrzymały wystosowane przez MRiPS rekomendacje w zakresie organizacji zespołów i grup roboczych oraz realizacji procedury Niebieskie Karty.

¹⁴ Dz. U. Nr 209 poz. 1245.

¹⁵ Dz. Urz. KGP Nr 10 poz. 77.

W kwietniu 2020 r. ROPS zwrócił się do Wydziału Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Gdańsku z prośbą o udostępnienie danych dotyczących realizacji przez Policję procedury Niebieskie Karty. Z udzielonej odpowiedzi wynika, że w okresie marzec-kwiecień 2020 r. liczba wypełnionych formularzy Niebieskie Karty oraz liczba osób, co do których istniało podejrzenie, że są dotknięte przemocą, były niższe, jednak nie różniły się znacznie od wskaźników za okres marzec-kwiecień 2019 r.

ROPS podjął współpracę z organizacjami pozarządowymi poprzez nabór ofert w konkursie na prowadzenie działań interwencyjnych oraz realizację programów pomocy psychologicznej i terapeutycznej dla osób doświadczających przemocy w rodzinach alkoholowych.

Na stronie i facebooku ROPS publikowane były informacje o dostępnych formach wsparcia dla osób doświadczających przemocy.

Dyrektor ROPS wyjaśniła, że jeśli chodzi o sytuację osób dotkniętych przemocą w województwie, to z raportu Wydziału Polityki Społecznej PUW „Analiza stanu i skuteczności pomocy społecznej za rok 2020” (dostępnym na stronie PUW <https://uwgdansk.bip.gov.pl/komunikaty-wps/ocena-stanu-i-skuteczności-pomocy-społecznej-województwa-pomorskiego-za-rok-2020.html>) wynika, że istotnym problemem w czasie pandemii był brak możliwości prowadzenia monitoringu bezpośrednio w środowisku osób zagrożonych przemocą domową, a kontakty telefoniczne nie odzwierciedlały rzeczywistej sytuacji. Dlatego funkcjonowanie rodzin objętych procedurą Niebieskie Karty było monitorowane nie tylko telefonicznie, a także za pomocą innych dostępnych środków komunikacji elektronicznej np. poprzez kontakt pedagoga lub psychologa szkolnego z uczniem w dzienniku elektronicznym. W przypadku gdy osoby z rodzin, w których była prowadzona ww. procedura nie odbierały telefonów, sytuację w rodzinie sprawdzała Policja, udając się do miejsca zamieszkania tych osób. Dużym problemem, jaki się pojawił w czasie pandemii, był brak możliwości skorzystania przez osoby dotknięte problemem przemocy ze specjalistycznej pomocy, tj. brak możliwości udziału osób stosujących przemoc w programie korekcyjno-edukacyjnym, terapii dla osób uzależnionych od alkoholu, skorzystania z pomocy bezpośredniej psychiatry w Poradni Zdrowia Psychicznego.

(akta kontroli str. 519-533, 697-738, 1477-1527, 1784-1787)

7. Samorząd nie otrzymał od innych podmiotów środków na realizację zadań dotyczących wsparcia rodzin przeżywających trudności w okresie pandemii COVID-19, w tym m.in. na realizację lokalnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w ramach Programu Ochronowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” – edycje 2020 i 2021.

(akta kontroli str. 1784-1787)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Do czasu rozpoczęcia kontroli NIK, Urząd nie opracował ramowego programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowego programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, o których mowa w art. 6 ust. 6 pkt 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Dyrektor ROPS wyjaśniła m.in., że:

- Samorząd opracował „Program przeciwdziałania przemocy domowej dla osób leczonych w placówkach leczenia odwykowego w województwie pomorskim”, który zawiera w swej treści elementy ramowego programu ochrony ofiar przemocy

- w rodzinie oraz ramowego programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie,
- ROPS we współpracy z Zespołem Monitorującym Realizację Zadań w Zakresie Przeciwdziałania Zjawiskom Patologii Społecznych na Terenie Województwa Pomorskiego, powołanym w 2002 r. na mocy porozumienia zawartego pomiędzy Zarządem Województwa Pomorskiego, Wojewodą Pomorskim, Pomorskim Komendantem Wojewódzkim Policji, Prezesem Sądu Okręgowego w Gdańsku i Wiceprezesem Sądu Okręgowego w Słupsku, przystąpił do przygotowania kompleksowych programów, tj. ramowego programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowego programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, które zostaną przyjęte przez Zarząd Województwa Pomorskiego.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, iż wskazany przez Dyrektora ROPS ww. program został opracowany w Wojewódzkim Ośrodku Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Gdańsku i dotyczy jedynie osób leczonych w placówkach leczenia odwykowego.

W trakcie kontroli NIK w dniu 17 lutego 2022 r., Zarząd Województwa Pomorskiego przyjął¹⁶ ramowy program ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowy program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

(akta kontroli str. 219-224, 479-517, 689-691, 1859-1908)

IV. Uwagi i wnioski

Uwzględniając podjęte w trakcie kontroli działania dotyczące przyjęcia przez Zarząd Województwa Pomorskiego ramowego programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowego programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

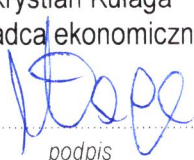
Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Gdańsku. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Gdańsk, dnia kwietnia 2022 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Gdańsku

Kontroler
Krystian Kułaga
doradca ekonomiczny

.....
podpis

p.o. DYREKTOR DELEGATURY
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
Gdańsku
.....
podpis

¹⁶ Uchwała nr 148/327/22 z dnia 17 lutego 2022 r. w sprawie przyjęcia wojewódzkich programów pn.: Pomorski Ramowy Program Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie oraz Pomorski Ramowy Program Oddziaływań Korekcyjno-Edukacyjnych dla osób Stosujących Przemoc w Rodzinie.

